

Ἡ «Ἱστορία τῆς Ἀθήνας» χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1916. Ἐννοῶ τὸ ἔργον τοῦ κ. Τίμου Μωραϊτίνη. Ὅπως κάθε ἱστορία ἔτσι καὶ τὸ ἔργον τοῦ κ. Μωραϊτίνη ἔχει τὴν . . . ἱστορία του. Θέμα πελώριο. Πρόβλημα θεατρικὸ ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα γιὰ τὰ μικρὰ θεάτρα μας. Ἡ ἀναπαράστασις τῶν διαφόρων ἱστορικῶν ἐποχῶν εἶνε πρὸ παντὸς ζήτημα σκηνογραφίας, τύπων πλούτου, πιστῶν ἐνδυμασιῶν, γοργῆς ἐκτελέσεως, καὶ γι' αὐτὸ χρειάζεται σκηνὴ βάθους καὶ πλάτους! Ἡ πρώτη ἱστορικὴ . . . ἐξομολόγησις τοῦ συγγραφέως ἔγινε εἰς τὴν κ. Μαρία Κοτοπούλη. Ἡ καλλιτέχνις εἶχε τὴν εὐλικρίνεια νὰ δηλώσῃ ὅτι δὲν μπορούσε ν' ἀναλάβῃ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου γιὰ λόγους οἰκονομικούς.

Ἀργότερα ὁ συγγραφεὺς μίλησε γιὰ τὸ σχεδίασμα τοῦ ἔργου του μετὰ τὸν κ. Θεοδωρίδη, ἀλλὰ γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους δὲν κατέληξε σὲ καμμιά συμφωνία. Ὁ πόνθος του ἦτο πάντα νὰ παρασταθῇ ἡ «Ἱστορία τῆς Ἀθήνας» ἀπὸ ἓνα θίασο τοῦ σοβαροῦ θεάτρου καὶ σὲ μιὰ πρόσφατη συνέντευξί του ἐξήγησε τὰς ἀντιλήψεις του. «Ὁ λόγος, εἶπε, εἶνε ἀπλοῦς, τὸ κοινὸν τῶν ἐπιθεωρησιακῶν θεάτρων δὲν εἶνε συνειθισμένον ν' ἀνέχεται ἔστω καὶ μικρὸν στοχασμὸν εἰς ἓνα ἔργον. Ἐφοβούμην μήπως τὸ κοινὸν συνειθισμένον εἰς πρόχειρα ἐπιθεωρησιακὰ ἀστεῖα καὶ εἰς τὴν ἀπλὴν θέαν τοῦ γυμνοῦ δὲν ἐνεθουσιάζετο πολὺ ἀπὸ τὸ ἔργον μου. Ἀντιθέτως εἰς τὸ θεάτρον τῆς πρόζας τὸ κοινὸν εἶτε προηγμένον εἶνε, εἶτε ὄχι, πηγαίνει μετὰ λίαν διαφορετικὰς προϋποθέσεις, καὶ πιθανὸν ἀντὶ τῆς ἀπλῆς κωμωδίας, ἔβλεπε καὶ νούμερα, καὶ μπαλέτα, καὶ μουσικὴν, καὶ ὠραία ταμπλώ, θὰ ἐνεθουσιάζετο περισσότερο. Λόγος, λοιπόν, καθαρῶς ψυχολογικὸς μετὰ ὄθησεν εἰς αὐτὰς τὰς σκέψεις. Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ εἰς τὴν ἐρμηνείαν ὀρισμένων ῥόλων ἐχρειάζοντο ἀπαραιτήτως ἠθοποιοὶ τῆς πρόζας καὶ καλοὶ μάλιστα ἠθοποιοί».

Μετὰ τὸν κ. Θεοδωρίδη, ἡ «Ἱστορία τῆς Ἀθήνας» ἔκαμε τὸν γῦρο της στὸν κ. Ἀργυρόπουλο, τὸν περασμένον Αὐγούστο στὸν κ. Φῆρστ καὶ τέ-

λος πρὸ δύο μηνῶν ἐφθασε στὸ «Μοντιάλ» στὸν κ. Μακέδο. Ὁ διευθυν-
 τὴς τοῦ «Μοντιάλ» ἀνέλαβε πρόθυμα νὰ δαπανήσῃ δι,τι ἔπρεπε γιὰ τὸ ἀνέ-
 βασμα τοῦ ἔργου καὶ συγχρόνως ἐδέχθη νὰ προσλάβῃ ἀριετούς ἠθοποιούς
 τοῦ θεάτρου πρόζας, γιὰ τοὺς κυριότερους ῥόλους. Ἐλεγε ὅμως ὁ σκηνοθέ-
 τὴς ποὺ θάπρεπε νὰ βάλῃ σὲ τάξι ὅλον τὸν ὄγκο προσώπων καὶ πραγμά-
 των, νὰ βάλῃ τὴν σφραγίδα μιᾶς πραγματικῆς δημιουργίας στὴν ἱστορικὴ
 ἀναπαράστασι.

Ὁ κ. Σπύρος Μελάς ἀπὸ προσωπικὴ ἐκτίμησι πρὸς τὸν συγγραφέα
 ἀνέλαβε νὰ συμμετάσχῃ σ' αὐτὸν τὸν ἱστορικὸ θεατρικὸ ἀγῶνα, νὰ προσ-
 φέρῃ τὴν σκηνοθετικὴν του μαεστρία, καὶ ἀπὸ ἐνὸς περίπου μηνὸς ἀφιερῶθη
 ὁλόψυχα γιὰ τὸ εὐπρόσωπο ἀνέβασμα τοῦ ἔργου τοῦ κ. Μωραϊτίνη. Ἡ
 πρώτη τοῦ ἔργου ἐδόθη προχθὲς τὸ βράδυ στὸ «Μοντιάλ» μετὰ ἀσφρυστικῆ—
 πράγματι—συγκέντρωσι κόσμου. Τὸ ἔργον τοῦ κ. Μωραϊτίνη μπορεῖ νὰ χα-
 ρακτηρισθῇ ὡς μιὰ σκηνογραφικὴ ἱστορία, ὅπου κινηματογραφικὰ πρόσωπα
 διαφόρων ἐποχῶν περνοῦν ἀπ' τὴν σκηνὴν σὲ ἀναγλύφους τύπους.

Ἡ προϊστορικὴ ἐποχὴ, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Περικλέους, ἡ ρωμαϊκὴ, ἡ
 φραγκοκρατία, ἡ τουρκοκρατία, ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις μετὰ τὸν δαυλὸ τοῦ Κα-
 νάρη, τὰ πρῶτα ἐλεύθερα Χριστούγεννα, ἡ ὀθωνικὴ ἐποχὴ μέχρι τοῦ βασι-
 λέως Γεωργίου, ἡ μοντέρνα μετὰ τὸ ἐκνευριστικὸ πανζουρλισμὸν τῶν ραδιοφώ-
 νων, καὶ στὸ τέλος ἡ νοσταλγία τοῦ παλαιοῦ καιροῦ μετὰ τὴν ἱστορία καὶ τὸ
 γέρο ρωμαντικόν.

ΙΣΤΟΡΙΑ. Τὰ παλιὰ ἐκεῖνα χρόνια τῆς Ἑλλάδος
 ἦταν χρόνια δοξασμένα καὶ ὠραία,
 καὶ τὸ ἄστυ τῆς Παλλάδος ἦταν φῶς, ἰδέα.
 Ἦτο κόσμος ἀθανάτων καὶ ἐφιλοσοφοῦσε ὁ Πλάτων
 ἔγραφεν ὁ Εὐρουπίδης καὶ ἡ τέχνη ἦτο Φειδίας.

ΓΕΡΟΣ: Τώρα ὁ Δελαπατιρίδης ὁμιλεῖ εἰς τὰς πλατείας.

ΙΣΤΟΡΙΑ: Τὶ καιροὶ χρονοὶ καὶ ὠραῖοι
 πόσοι ἕμνωδοὶ Τυρταῖοι
 στεφανώματα Πινδάρων
 μετὰ τὰς δάφνας τὰς νοπὰς.

ΓΕΡΟΣ: Τώρα γράφεις ἄρον ἄρον
 στὸ φρενοκομεῖον πᾶς...

ΙΣΤΟΡΙΑ: Μιὰ φορὰ καὶ ἓναν καιρὸ
 ποῦ ἦταν ἄγνωστη ἡ ρεμούλα
 ἡ Ἀθήνα ἦταν φτωχούλα
 καὶ εἶχε ἀγέρας καθαροὺς
 δὲ μεθοῦσε ἀπὸ σαμπάνια
 καὶ ἀνθοῦσαν τὰ γεράνια
 στὴ φτωχὴ τῆς γλάστρας
 ποῦ τὸ δειλινὸ ἢ κοπέλλα
 πήγαινε νὰ τὰ ποτίσῃ.

μέ τ' δλόδροσο νερό
ἀπ' τῆ μουρμουρίστρα βρούσι.
Τὰ κορίτσια τραγουδοῦσαν
γύρω ἀπὸ τὸν κλείδωνα
μέσα στὴν αὐλὴν πετοῦσαν
τὰ πετροχελίδονα.
Καὶ ἀντὶ παρὰ τὴν ταινίαν
τοῦ παλαιοῦ καιροῦ ἱστορίες
ἀκουγες ἀργὰ καὶ πρὸς
ἀπὸ τὸν γέρο τὸν παποῦ...

Ἔτσι σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα συγκινητικῆ τελειώνει ἡ ἱστορία τῆς Ἀθήνας. Ὁ κ. Μωραϊτίνης ἐξακολουθεῖ νὰ νοσταλγῇ τὰ παλαιά, εἶναι, στὸ πείσμα τῶν νεωτέρων, ἕνας ὄρατος ρωμαντικός, καὶ δὲν τὸ κρύβει, ἡ σάτυρα του σκορπισμένη σὲ μερικὲς σκηνές, εἶναι ὅλη σκέψι καὶ αἴσθημα, διάλογος κομψός, χωρὶς τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ κατωτέρου γούστου. Ὑπάρχουν σκηνές τοῦ νέου ἔργου του, ὅπως οἱ μάγκες τοῦ ὄρολοιοῦ, μιὰ πνευματικὴ λάμψις, τὸ σαλόνι τοῦ 1880 πρὸς σπινθηροβολεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ συγγραφέως. Ὁ κόσμος, εἶνε ἀλήθεια, ἀνέμενε στὴν «Ἱστορία τῆς Ἀθήνας» περισσότερο οὐσιαστικὸ πνευματικὸ περιεχόμενον, ἀλλὰ κατὰ τὴ γνώμη τοῦ συγγραφέως δὲν ἔπρεπε νὰ θυσιάσθῃ ἡ θεαματικὴ σκηνογραφία, στοιχεῖο ἀπαραίτητο στὰ ἔργα αὐτοῦ τοῦ εἴδους.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ ἀνέβασμα τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἀθήνας» ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἀπετέλεσε πραγματικὸ ἄθλο. Μόχθος ἐργασίας στὸ σκηνογραφικὸ μέρος, ἀκριβεία στὶς ἐνδυμασίες, μὲ τὴν εἰδικότητα καὶ τὸ γούστο τοῦ κ. Φωκᾶ, πλοῦτος μοναδικὸς γιὰ τὸ ἑλληνικὸ θέατρο, προσπάθεια ἀξιοσημείωτη ἐκ μέρους τῶν ἠθοποιῶν, ὅπως διατηρήσουν τὴν ἐνότητά των, παραμέρισμα τῶν περισσοτέρων δυσκολιῶν ἐκ μέρους τοῦ σκηνοθέτου. Μόνον ὅσοι ἔχουν γνῶσιν τῶν δυσκολιῶν καὶ τοῦ στενοῦ χώρου τῆς σκηνῆς τῶν θεάτρων μας, μποροῦν νὰ ἐκτιμήσουν ἀκριβέστερα τὸ κατόρθωμα τῆς ἀλλαγῆς εἴκοσι δύο ταμπλὸ σὲ μιὰ συνοχὴ ζηλευτῆ καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ ἕνα ἀκόμη θρίαμβον τοῦ κ. Μελά ὡς σκηνοθέτου, ὁ ὁποῖος ἔδωκε κατὰ τὴν γενικὴ ἐντύπωσιν, ρυθμὸ, παλμὸ καὶ πνοὴν στὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου.

Γενικὰ εἶναι δίκαιο νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ συντελεσταὶ αὐτοῦ τοῦ σκηνοθετικοῦ ἄθλου ἔχουν κάθε λόγο νὰ υπερηφανεύωνται γιὰ τὴν «Ἱστορία τῆς Ἀθήνας» παρεστάθῃ εὐπρόσωπα καὶ μὲ κάθε δυνατὴ ἀκριβεία τῶν ἐποχῶν τῆς.